

nančne težave. Navzlic naklonjenosti evropske zvezne administracije, ta je ponudila brezplačne računalniške storitve, **se je finančna drama razpletla šele po iznajdbi domiselnega sponzoriranja posameznih vrst ptic**, pri katerem je sodelovalo tudi veliko posameznikov.

Slovinci pri tem panevropskem sodelovanju nismo stali ob strani. Že leta 1975 je bil v Raziskovalcu objavljen javni poziv vodilnim ustanovam na področju naravoslovja in varstva narave, da bi prevzele organizacijsko finančno pokroviteljstvo nad projektom. Brez ovinkov so bile imenovane potencialne pokroviteljice: Kustodiat za ornitologijo pri Prirodoslovnem muzeju Slovenije, Oddelek za biologijo na Univerzi, Biološki inštitut Jovana Hadžija pri SAZU in Oddelek za varstvo narave pri Zavodu SRS za spomeniško varstvo. Seveda nobena od teh institucij na poziv ni reagirala. Da bi projekt kljub temu zaživel, je bilo ustanovljeno Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, ki je to svojo vlogo odlično opravilo in je danes pomembna nevladna organizacija na področju varstva narave.

Slovensko kartiranje gnezdečih ptic naj bi potekalo od leta 1978 do 1984, a se je zavleklo vse do leta 1993, torej je z dopolnitvami trajalo petnajst let. Pri popisu je sodelovalo 80 ornitologov, zbranih je bilo več kot 50.000 podatkov. Kljub prostovoljnemu delu na terenu so bila za zaključna dela in pisanje knjige potrebna finančna sredstva. Šele oblast v samostojni Sloveniji je spoznala pomen vključevanja slovenskih ornitologov v evropska dogajanja. Naj spomnim, kako težavno je bilo v sedemdesetih letih prepričati očete evropskega atlasa, da bo Slovenija organizirala svoj ornitološki atlas. Od zamisli o jugoslovanskem atlasu so odstopili šele potem, ko so bili leta 1979 na sestanku v Metkoviću predstavniki vseh republik seznanjeni s projektom in so vsi seveda obljubili pomoč pri organizaciji jugoprojekta, a iz tega nikdar ni bilo nič, saj se nihče ni držal dogovora. Medtem smo Slovenci leta 1989 preliminarno objavili rezultate nacionalnega kartiranja v evropskem merilu. Leta 1995 pa je končno izšel Ornitološki atlas Slovenije, ki govori predvsem o razširjenosti gnez-

dilk. Podatki, zbrani v tem atlasu, so v sumarni obliki prenešeni tudi v evropski atlas.

Slovenija je tako majhna, da s svojim ozemljem ne pokriva v celoti niti enega od 4400 kvadratov v izmeri 50 x 50 km, čeprav se razteza v večjem ali manjšem obsegu prek 19 kvadratov. Ne glede na to, da je pestrost ptičjih vrst v Sloveniji povsem primerljiva s tistimi območji v Evropi, kjer je pestrost največja, v evropskem atlasu ni niti ene takšne ali drugačne tekmovalne primerjave med evropskimi državami, nasprotno, vseskozi je čutiti izjemno močan duh panevropizma, tako da se tudi državljani majhnih, a ornitološko močnih držav, kakor je naša, počutimo v njem kot doma.

V Evropskem ornitološkem atlasu sodelujemo s strokovnimi komentarji tudi slovenski ornitologi: Iztok Škornik (rumenonogi galeb), Borut Stumberger (zlatovranka), Dare Šere (skalna lastovka), Peter Grošelj (italijanski vrabec) in Iztok Geister (mali deževnik, mali martinec, brškinja, svilnica, črnoglavi strnad), bodisi s samostojnim prispevkom bodisi v soavtorstvu s tujimi izvedenci.

Iztok Geister

J. Watson (1997): The Golden Eagle. T & A D Poyser, London.

Knjiga je srednjega formata, sicer pa, kdor pozna publikacije založbe T & A D Poyser, si lahko predstavlja, kakšen je njen zunanji videz - od drugih knjig iz te hiše se loči le po naslovu in avtorju. Ima 374 strani, prek 500 referenc, 73 tabel, 76 grafov, besedilo pa je dopolnjeno z barvnimi slikami avtorja D. Watsona in črno-belimi ilustracijami K. Brockieja. Knjiga je razdeljena na 22 poglavij, v katerih je besedilo pregledno ločeno s podnaslovi in ob koncu vsakega poglavja strnjeno v kratek povzetek.

Knjiga o planinskem orlu prihaja izpod peresa izkušenega zoologa, ki se je 25 let, na več krajih sveta, ukvarjal z raziskavami ujed - od tega zadnjih 15 let v rodni Škotski, aktivno samo s to vrsto. V pričujočem delu je, poleg z lastnimi podatki, vrsto nesebično predstavil tudi z izsledki drugih avtorjev z vsega sveta. Tako je na enem mestu zbrano vse, kar

je o planinskem orlu znanega na področju razširjenosti, vplivov na gostoto razširjenosti, o prehrani (avtor ni obšel niti občutljive teme o škodi na domačih živalih), o dogajanjih v gnezditvenem obdobju, golitvi, premikih, smrtnosti in varstvu. Primerjave rezultatov, dobljenih v kvalitetno različnih območjih, je v avtekologiji preizkušena in zelo učinkovita metoda za odkrivanje načinov prilagajanj vrst na spremenljive razmere v okolju. Avtor pa je šel pri tem še dlje, tako lahko v knjigi najdemo tudi primerjave z drugimi vrstami orlov in zaključke, ki sledijo tem primerjavam. Ob vseh pohvalah za knjigo in s kančkom nacionalnega ponosa lahko dodava le to, da je škoda, ker k novim spoznanjem ni neposredno prispeval tudi kakšen slovenski poznavalec planinskih orlov. Krivda za to pa ni na avtorjevi strani - neobjavljenih podatkov pač ni moč vključiti v primerjave. Pa vendar je v knjigi tudi nekaj iz Slovenije; med zbranimi ljudskimi imeni za planinskega orla je tudi naše.

O širini avtorjevega pristopa do knjige morda še najbolj priča zadnje poglavje: "Zgodovina in tradicija". Tu je predstavljena vsa globina spoštovanja, ki ga je nekdanji človek ritualno gojil do kralja višav v Evropi, Ameriki in Aziji. Dandanes o kakšnem spoštovanju žal ne moremo več govoriti, kvečjemu nasprotno. Vseeno pa je določena simbolika še vedno očitna, ne boste verjeli, tudi v tem prispevku - mala tiskana črka 'a' izhaja namreč iz stilizirane oblike orlovega telesa.

Davorin Tome, Andrej Sovinc

Skrivnostna fotografija Mystery photograph

Na skrivnostni fotografiji v prejšnji številki *Acrocephalus* je verjetno vsakdo brez večjih težav prepoznal tukalico. Toda za katero vrsto gre? Pri nas se pojavlja vseh pet vrst tako imenovanih malih tukalic (mokož, kosec, grahasta, pritlikava in mala tukalica). Da je uganka še nekoliko težja, nam fotografirana tukalica

Grahasta tukalica *Porzana porzana*, Dravsko polje, marec 1994 (M. Vogrin)

skriva skoraj celotno glavo s kljunom, ki je lahko pomemben faktor pri določevanju, in pa noge. Predvsem slednje imajo nekateri priročniki za eno izmed ključnih določevalnih opor, kar pa sploh ne drži! Da je mera polna, imajo nekateri priročniki (npr. PETERSON et al. 1983, BRUNN et al. 1986, PERRINS 1987) napako pri obarvanosti nog pritlikave tukalice *Porzana pusilla*, barva njenih nog namreč ni mesnata, temveč zelenkasta (BECKER & SCHMIDT 1990)!

Z našega spiska možnih vrst lahko brez večjih pomislekov črtamo kosca in mokoža. Zakaj? Na fotografirani ptici v oči zbodejo bele lise na zgornji strani, ki pa jih nobena od omenjenih vrst nima. Ostanejo nam torej še tri vrste iz rodu *Porzana*. Tukaj si lahko na pomoč priskočimo z obliko peruti oz. dolžino tako imenovane primarne projekcije. Na sliki je dobro vidno, da so primarna peresa skoraj v celoti skrita pod krovnimi peresi, primarna projekcija je torej kratka. Takšna perut ustreza grahasti *P. porzana* in mali tukalici *P. parva* (WALLACE 1980, BRADSHAW 1993). Omenjene tri tukalice lahko razdelimo v dve skupini še po enem, morda celo najbolj opaznem znaku, ki ga lahko dokaj dobro vidimo tudi, ko se tukalica premika med gostim vodnim rastlinjem (lastna opazovanja), to je podrepno perje. Le-to je pri